

HÖGSKOLAN I HALMSTAD
Sektionen för hälsa och samhälle
Sociologi och socialt utvecklingsarbete
Sociologi 61 – 90
Examensarbete 15 högskolepoäng

Nyckeln till framgång

En studie om familjerådgivarens makt i parterapi

VT 2011

Ganimete Dervodeli

Handledare: Eva Schmitz
Examinator: Lars-Olof Hilding

ABSTRACT

Examinationsnivå: Examensarbete 15hp Sociologi C

Titel: Nyckeln till framgång - En studie om familjerådgivarens makt i parterapi

Institution: Sektionen för hälsa och samhälle

Författare: Ganimete Dervodeli

Handledare: Eva Schmitz

Examinator: Lars-Olof Hilding

Sammanfattning

Syfte: Det övergripande syftet med föreliggande studie är att undersöka familjerådgivarens arbetssätt i parterapi ur ett maktperspektiv. I studien är fokus på huruvida familjerådgivaren har en viss makt och i så fall hur och i vilken utsträckning de använder den samt om den påverkar parterapien.

Metod: Jag har använt mig av en kvalitativ metod. Intervjuerna utfördes med fem familjerådgivare på en familjerådgivningsenhet i södra Sverige. Intervjuerna analyserades i ljuset av tidigare forskning och teorier. Teoritermerna är: *maktperspektiv* och *samhällets modernitet och struktur* utifrån ett sociologiskt perspektiv samt *idéer om terapi* och *familjebygget* utifrån ett behandlingsperspektiv. Dessa termer ansåg jag var potentiellt relevanta och kunde associeras med informanternas redogörelser för sina arbeten som familjerådgivare i samtalsterapi i parrelationer ur ett maktperspektiv.

Resultat: Studiens slutsats visar att de studerade familjerådgivarna har makt i parterapien då de fullgör sitt yrkesansvar i den omfattning som krävs enligt de regler och lagar som gäller i en parterapi. Utifrån denna form av makt blir de studerade familjerådgivarna fångade av samhällseliga strukturer och därmed blir den form av terapi som utövas genom att paret endast ska lära sig kommunicera med varandra, något som befäster könsstrukturerna.

Nyckelord: familjerådgivare, parterapi, hjälp, makt

FÖRORD

Ett stort tack till min kontaktperson på familjerådgivningen som visade intresse och har gjort mitt examensarbete möjligt. Tack till alla mina informanter som också de visade intresse och ställde upp för min undersökning genom att delta i intervjuer, och för den tid som de har lagt ner på mitt insamlade material, för att korrigera eventuella missuppfattningar. Ett stort tack till min handledare, Eva Schmitz, som gav mig ett gott stöd och värdefulla synpunkter under uppsatsens arbete. Hon är en fantastisk handledare, kompetent, varm och förtroendeingivande. Tack även till Torbjörn Jansson och Johanna Jansson på Skrivpunkten som hjälpte mig skrivspråkligt under arbetets gång.

Slutligen ett stort tack till min älskade man, Zijadin Dervodeli som hade tålamod och som har stått ut med mig och min upptagenhet av detta examensarbete och speciellt tack till vår älskade och värdefulla dotter som jag älskar henne så mycket mer än allt annat på denna jord. *Jag kommer framöver att spendera mycket tid med dig Altina. Ju dua shumë.* Tack även till min kära mamma Sevdie Brajshori och pappa Isa Brajshori samt mina bröder Driton, Naim, Enver och Ekrem för att ni har varit ett stort stöd för mig och medverkat i att jag blivit en person som aldrig ger upp och gjort det möjligt att förverkliga min dröm. *Jeni me te mirët, ju dua shumë të gjithëve.* I LOVE YOU ALL!

Tack!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställning	2
1.2 Disposition	3
3. Bakgrund.....	4
3.1 Familjerådgivningen.....	4
3.1 Tidigare forskning	5
4. Teoretiskt ramverk	9
4.1 Maktperspektivet	9
4.2 Samhällets modernitet och strukturer utifrån en sociologisk belysning.....	10
4.3 Familjebygget	11
4.4 Ideer om terapi.....	13
5. Metod.....	14
5.1 Forskningsposition, hermeneutiskt och kritiskmetod.....	14
5.2 Urval, tillvägagångssätt och metodkritik.....	15
5.3 Etik och metodkritik	16
5.4 Validitet (gilltig) och reliabilitet (bekräftbarhet) och kritik	17
5.5 Analysförfarande	18
6. Resultat.....	19
6.1 Familjerådgivarnas arbetssituation.....	19
6.2 Maktförhållandet	20
6.3 Vilka problem söker paret stöd för?	21
6.4 Åtgärder	22
6.4.1 Förståelse	23
6.4.1.1 Kommunikation	23
6.4.1.2 Familjebakgrund och forskning	25
6.5 Vad händer när paret inte vill lyssna eller ta till sig terapin.....	26
6.5.1 Att arbeta med co- terapeut	26
6.6 Resultatet av behandlingen	27
7. Analys	28
7.1 De patriarkala maktstrukturerna i samhället	28
7.2 Professionell hjälpare	31
7.3 Förslag på lösningar genom kommunikation/dialog	33
8. Avslutande reflektioner	35
Källförteckning.....	36

Bilaga 1 - Informationsbrev	38
Bilaga 2 - Intervjufrågor.....	39

1. INLEDNING

”I den dialogiska terapin förknippas makt med hierarki, dominans och kontroll vilket kopplas till den monologiska, expertbaserade terapin, och är därmed något som måste undanröjas ” (Ingela Thylin-Hammar, 2008: 20).

Ovanstående slutsats drog Ingela Thylin-Hammar (2008) i sin uppsats *Ansvar, Makt och Maktlöshet - Psykoterapeuters tankar och erfarenheter* inom ramen för Psykoterapeutprogrammet inriktning Familj 90 hsp. Uppsatsen handlar om fyra intervjuade psykoterapeuters uppfattning och förhållningssätt till begreppen Ansvar, Makt och Maktlöshet och hur de uppfattar dessa påverkar det terapeutiska samtalet. Vidare menar Thylin-Hammars att parterapi är reglerad av samhällsliga maktstrukturer. Terapeuten får inte missbruka sin makt utan måste fullgöra sitt yrkes ansvarsuppgift.

Utifrån Thylin-Hammars studie samt Giddens (2007) teori nedan som menar att det är vanligt med separationer idag, ansåg jag att det är intressant att undersöka familjerådgivningens arbetsätt i parterapi utifrån ett maktperspektiv, och att se om denna form av makt påverkar och hur den påverkar parterapi.

Giddens (2007) hävdar att det moderna samhället har inneburit att människor är på jakt att skapa den ”äka relationen” i och med att ”valfriheten” är större idag än tidigare. Han menar att innan var skilsmässor omöjliga, även om kvinnan inte var nöjd med sin relation, i och med att kvinnan var ekonomiskt beroende av sin man (ibid.). Giddens menar vidare att idag är människan inte tvungen att stanna i en relation. Istället vill ett par leva tillsammans i sin relation av bådars fria vilja. Giddens kallar sådana önskade relationer för ”äka relationer”. Att människor söker den ”äka relationen” är förklaringen till det ökade antalet av separationer (ibid.). Utifrån ovanstående källor och min nyfikenhet, blev för mig makten i parterapi en central utgångspunkt i denna studie, och mer specificerat: familjerådgivarens arbetsätt ur ett maktperspektiv.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Greta Maria Skau, sociolog, skriver i sin bok *Mellan makt och hjälp* (2007) att det finns ett maktförhållande mellan en professionell hjälpare och en klient. Skau betonar: ”För att kunna bli en insiktsfull och konstruktiv ’hjälp’ är det nämligen viktigt att förstå fenomenen ’makt’ och ’hjälp’ och det motsägelsefulla samspelet mellan dem” (Skau, 2007:11). Skau menar att en hjälparens makt i terapi har betydelse för de klienter med de problem som vill få stöd för. Hon anser att en hjälpare kan kränka sina klienter, även i de fall då föresatserna är de bästa. Vad begreppet makt kan innebära utreds närmare i teoriavsnittet. Jag ansluter mig till den innebörd som definieras där.

I denna uppsats tar jag en utgångspunkt i Skaus (2007) uppfattning om just det motsägelsefulla samspelet ”makt i hjälp”. Det övergripande syftet med föreliggande studie är därmed att undersöka familjerådgivarens arbetssätt i parterapi ur ett maktperspektiv. I studien är fokus på huruvida familjerådgivaren har en viss makt och i så fall hur och i vilken utsträckning den makten används, samt om den påverkar parterapien. Utifrån denna tanke har följande frågeställningar väckts:

- Utövar familjerådgivaren någon form av makt i parterapi och i så fall hur utövas den?
- Hur påverkas parterapien av samhällsstrukturer?
- Bidrar parterapien till att förändra traditionella könsroller eller förstärker denna?
- Hur påverkas maktförhållandet mellan parterna av parterapien?

Definition av termen samhälllig struktur.

I min uppsats använder jag termen *samhälllig struktur* många gånger, eftersom den är kopplad till familjerådgivarens yrke och arbetssätt, och yrket är kopplad till *maktperspektivet*, som är en huvudpunkt i min studies syfte. För att få en klarare blick över termen vill jag hänvisa till följande citat:

”I ett professionellt perspektiv och som legitimerad psykoterapeut blir detta än tydligare då yrket är kopplat till en samhälllig struktur, t ex landsting, kommun eller privatpraktiserande firma samt till olika lagar och förordnanden” (Thylin-Hammar, 2008:19)

Ovanstående citat upplyser om att familjerådgivarens arbetssätt är inordnat av en samhällelig struktur, d.v.s. genom institutionella strukturer, samt regler och lagar som gäller för en parterapi. Terapeuten som professionell hjälpare måste fullgöra sitt yrkes arbetsansvar som styrs av sociallagstiftningar, och därmed menar både Thylin-Hammar (2008) och Skau (2007) att en professionell hjälpare har makt i en parterapi. Hur denna form av makt påverkar behandlingen i parterapi klargörs i analysen, samt i diskussions- och slutsatskapitlen.

2.1 Disposition

I detta avsnitt beskrivs hur uppsatsen är disponerad. Efter detta avsnitt följer kapitel 3. *Bakgrund*, och där presenteras familjerådgivningarnas verksamhet samt tidigare forskning som är relevant för denna studie. Därefter följer kapitel 4. *Teori*, som belyser sådan sociologisk teori och behandlingsteori som har betydelse för studiens syfte. Kapitel 5. *Metod*, beskriver de olika metodologiska utgångspunkter som uppsatsen utgår från. Kapitel 6. *Resultat*, belyser informanternas svar objektivt. I kapitel 7. *Analys*, presenteras och analyseras studiens empiri i relation med tidigare forskning och teori. Uppsatsen avslutas med kapitlet *Diskussion och slutsats*. Här diskuteras allmänna reflektioner som är utifrån studien en slutsats samt förslag till vidare forskning.

3. BAKGRUND

Följande fakta handlar om familjerådgivningens uppgifter och de sociallagstiftningar som gäller för en parterapi. Skau (2007) hävdar att hjälparen har makt när denne fullgör sitt yrkesansvarsuppgift och att denna makt är osynlig i parterapi. Innebörden av detta tas upp mer utförligt i teorikapitlet.

3.1 Familjerådgivningen

Familjerådgivning tillhör socialtjänstens verksamhet och den erbjuder hjälp till familjer som har relationsproblem för att de ska kunna komma fram till möjliga lösningar (Karlström 2004:74). Familjerådgivningens uppdrag är att genom samtalsterapier hjälpa till att bearbeta par- och familjerelationers samlevnadsproblem, konflikter och krissituationer (Socialstyrelsen, 2008). Dess kvalifikation kan också i viss grad nyttjas för andra ändamål t.ex. kan den vara en viktig resurs fortbildningsverksamhet och föräldrautbildning samt för andra personalgrupper inom socialtjänsten.

Syftet med rådgivningen är att minska de negativa konsekvenser som kan uppkomma av en separation, både för parrelationen och eventuella barn, och försöka finna möjligheter till en bra överenskommelse i synnerhet barnförhållandet (ibid.). För par som redan är separerade kan familjerådgivningen hjälpa till att dämpa och hantera konflikten genom att hitta en möjlig utväg för föräldrar att fungera tillsammans i föräldrarollen efter separationen (ibid.). Följande regler gäller för den kommunal familjerådgivning verksamheten (Familjerådgivningen i Sverige):

- Uppdraget är att arbeta med relationsbehandling med par, enskilda och familjer
- Syftet är att underlätta fortsatt samlevnad, motverka destruktiva separationer, medverka till fortsatt föräldrasamarbete vid separationer, komplicerade samarbetssamtal
- Huvuduppgiften är terapisaamtal
- Även förebyggande arbete bör erbjudas t.ex. i form av fortbildning, konsultation/handledning till socialtjänstens personal, föräldrautbildning
- Absolut sekretess och begränsad anmälningsskyldighet när barn far illa
- Inga allmänna handlingar som skall diarieföras, inga journaler, möjlighet att vara anonym
- Avskild verksamhet (egna lokaler, väntrum)
- Inga ”kombinationstjänster” t.ex. familjerättssekreterare/familjerådgivare pga. risken för förtroendekonflikter

- Familjerådgivning räknas till samhällets förebyggande arbete, ”lågtröskel-verksamhet”,
- Familjerådgivarna har självständigt behandlingsansvar

3.2 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras forskning som anknyter till min studie, d.v.s. uppsatser och avhandlingar handlar om familjerådgivarens arbetssätt och visar resultat de behandlingarna. Förhållandet mellan den forskning som presenteras nedan och resultatet av empiri samt teorier i denna uppsats analyseras i analyskapitlet och är en grundläggande del för föreliggande studies slutsats.

Ingela Thylin-Hammar (2008) har i sin uppsats *Ansvar, Makt och Maktlöshet - Psykoterapeuters tankar och erfarenheter* skriven på ”Psykoterapeutprogrammet inriktning Familj 90 hsp” undersökt fyra legitimerade psykoterapeuters tankar och förhållningssätt till begreppen Ansvar, Makt och Maktlöshet och undersökt hur dessa påverkar det terapeutiska samtalet. Studien bygger på fyra semistrukturerade intervjuer. Thylin-Hammar hävdar att terapeuternas förhållningssätt till ansvar, makt och maktlöshet kommer till uttryck i samtalet och påverkar de klienter som söker deras hjälp, trots att terapeuterna är medvetna om att ett jämlikt förhållningssätt i samtalet är bra.

Thylin-Hammar (2008) menar att den makt som terapeuten upprätthåller i samtalsterapi styrs av det strukturella samhället genom institutionella strukturer, lagar och regler. Alltså, makten får inte missbrukas i en samtalsterapi, en professionell hjälpare måste samtidigt ge stöd till paret och inneha en viss makt för att förhålla sig till sin yrkesroll med det ansvar som medföljer. Som professionell hjälpare måste terapeuten i maktlösa situationer försöka ta en annan väg och gå vidare för att återfå makten igen, trots att det finns situationer då det är svårt att ge paret stöd. Genom att ta upp den överenskommelse som terapeuten från början har tillsammans med paret, kan diskussionen byta spår, så att terapeuten inte förblir maktlös.

Thylin-Hammar (2008) verkar vara kritisk till sitt resultat då hon kommer fram till att hennes informanter, de fyra terapeuterna, vidmakthåller en viss makt i parterapi. Hennes slutsats är att å ena sidan är makten ojämlig mellan terapeuten och paret, och å andra sidan, är makten oundviklig för terapeuten. Frågor som rör sig om ansvar, genusteori, makt och samhälleliga strukturer är integrerade i varandra, och ingår ofrånkomligen i parterapi (ibid.). Dessa begrepp är viktiga i en samtalsterapi. Terapeuten reflekterar och fokuserar på individen och

familjen, men ytterst sällan ur ett ”makt- genus- och samhällsperspektiv” (Thylin-Hammar, 2008:21). Det bör skapas en god och verksamt samverkande miljö för ett gemensamt samtal i terapin för att terapeuten ska vara en bra hjälpare. För att detta ska uppnås krävs bl a en hög kompetens, oavbruten fortbildning och tillgång till regelbunden och lämplig handledning, samt en organiserande tydligt formulerade mål som grundar sig på ett värde, menar Thylin-Hammar.

Annica Björkman, Jenny Lundquist, Argiro Tsilfoglou (2007) har undersökt i sin C-uppsats *Konsten att hålla ihop – hur par i det senmoderna samhället kan förbättra sin relation* klienters uppfattning kring familjerådgivning. De studerade huruvida samtalen har förbättrat parens relation och i så fall vilka faktorer som bidragit till detta. De tittade också på om det anges någon könsskillnad med hänsyn till dessa faktorer. I studien undersöktes klienternas upplevelse utifrån en kvalitativ metod. Sammanlagt intervjuades tio klienter, sex kvinnor och fyra män, var för sig. Två av informanterna fick stöd av familjerådgivningen genom den s.k. *co-terapeutiska* metoden. Björkman, Lundquist och Tsilfoglou (2007) framhäver betydelsen av denna metod då familjerådgivarna är en man och en kvinna som samarbetar i parterapi. Den manlige familjerådgivaren kunde bättre förstå hur mannen i paret upplevde sin situation, och motsvarande gällde för den kvinnliga familjerådgivaren. Undersökningens resultat visade att samtliga intervjupersoner hade fått en bättre relation genom hjälp av verktyg som de fått genom samtalsterapier med familjerådgivningen. Paret hade lärt sig att lyssna på varandra, fått kunskap om kommunikation och konfliktlösning samt fått större förståelse för sin egen och partners situation. Andra viktiga faktorer var den egna viljan att hålla ihop, känslorna för varandra, gemensamma upplevelser och en förbättring i det egna psykiska måendet. Inga könsskillnader kunde utläsas bland de uppgivna faktorerna.

Sociologen Zetino Duarte (2003) har i sin doktorsavhandling *Vi kanske kommer igen, om det låser sig* studerat mäns och kvinnors möte med familjerådgivning. Syftet var att se hur familjerådgivningen arbetar med samtalsterapier för att kunna hjälpa paren att lösa konflikter. Duarte ville undersöka och begripa hur beröringspunkterna uppstår utifrån tre sociala dimensioner, d.v.s. det sociala samhällets normer och rationella ideal av, arbetets vetenskapliga och funktionsmässiga rationalitet i terapibehandlingen och slutligen den praktiska rationaliteten hos de män och kvinnors som söker hjälp hos familjerådgivningsverksamheten (ibid.).

Duarte (2003) kom fram till att parrelationer är påverkade av sociala strukturer och maktrelationer. Dessa kan förmodligen vara en grundläggande orsak till uppkomsten av konflikter som rör sig om hushållsarbete, tillsyn av barn, hushållsekonomi osv. Det finns sociala strukturer i samhället, vi lever i ett patriarkalt samhälle och utifrån detta uppfattas att Duarte menar att familjerådgivaren inte kan förändra samhällsliga strukturer. Rådgivaren kan dock försöka uppmärksamma paren så att de reflekterar över och förstår verkligheten. Duarte menar att familjerådgivningen inte ger några verktyg till paret för att förändra problemen, utan lär dem att kommunicera med varandra genom att prata om problemen, och får de att förstå dessa och att de själva ska komma fram till lösningar, speciellt med co- terapeutisk metod. På så sätt finns det också en mindre risk för att den traditionella maktstrukturen mellan man kvinna och förstärks, menar Duarte.

Sociologen Sara Elden (2009) har i sin doktorsavhandling *Konsten att lyckas som par - Populärterapeutiska berättelser, individualisering och kön* studerat självhjälpsböcker för par, två tv-program med relationsfokus, där experter hjälper par och webbforum kopplade till tv-programmen. Hon analyserar dessa kritiskt utifrån olika teoretiska perspektiv, speciellt senmodern familjesociologi, teorier om samhällets ökande psykologisering och feministisk teori. Enligt Elden ges kön som en brännpunkt i de amerikanska självhjälpsböckerna. Kön blir till stereotyper, och kvinnor måste lära sig acceptera situationen för att kunna ha en bra och tillfredställande relation i sina familjer. I de svenska självhjälpsböckerna skrivs däremot om att paret är jämlikt i relationen med varandra, men i praktiken stämmer inte detta. Elden hävdar att de dominerande populärterapeutiska berättelserna och diskussionerna på webbforumet framförallt framhåller omsorgs- och hushållsarbetet som ett vanligt parrelationsproblem, som är tydligt kopplat till kön. Hon menar att de individuella berättelser om problemrelationer angående ojämlik arbetsdelning i hemmet som kvinnorna delar med sig av får dem att acceptera sin situation.

Studiens resultat visar att mannens och kvinnans lösning av problemet i tv-program kopplade till webbforum och i populärterapeutiska amerikanska självhjälpsböcker närmar sig de stereotypa könsrollerna. När det gäller de svenska självhjälpsböckerna skrivs att det ”goda paret är ett jämlikt par”, men för det mesta, menar Elden (2007), stämmer inte detta med verkligheten. Ovan nämnda tv-program arbetar terapeuterna med inriktning på att paret själva ska lösa sina problem genom att leta efter fel och beteenden hos sig själva som går att förändra, menar Elden. När det gäller populärterapiens syfte menar Elden att den är inställd på

ett könsneutralt perspektiv, på respekt och trygghet, samt på att problemet beror på parindividuernas olika personlighet. – Elden antyder att problemet ligger i det att terapeuten är påverkad av samhällsliga maktstrukturer. Studiens slutsats visar att konflikter inte handlar om individuella olikheter utan om ojämlikhet mellan könen och att frågan om ojämlik arbetsfördelning aldrig kommer fram under terapibehandlingen. Därmed menar Elden att populärterapeuternas arbete med parrelationer i praktiken reproducerar den kvinnliga rollen med det traditionella ansvaret för hemmet, och i och med det fungerar parterapi så att de traditionella könsrollerna förstärks.

Thylin-Hammars (2008), Annica Björkman, Jenny Lundquist, Argiro Tsilfoglous (2007), Duartes (2003) och Eldens (2009) forskningar hjälper till för att besvara frågeställningen dvs. för att se om familjerådgivarnas redskap i parterapi kan leda fram till lösningar för paret, och i fall maktperspektivet avspeglas i terapin.

4. TEORETISKT RAMVERK

Syftet med detta avsnitt är att tillhandahålla verktyg teori som kommer att användas i analysen. Huvudfokus ligger på familjerådgivarens makt i parterapi, som bygger på rådgivarens arbetssätt, och om hur den makten påverkar samtalsterapin. Teoretiska begrepp tas upp utifrån ett sociologiskt perspektiv: *maktperspektivet* och *samhällets modernitet och struktur*. Dessa perspektiv anser jag är väsentliga att kopplas till uppsatsens syfte. För att förstå familjerådgivarnas terapi presenterar jag dessa avsnitt: *idéer om terapi* och *familjebygget*.

4.1 Maktperspektivet

Följande teori om maktperspektiv lyfts fram då den är en central tes i denna studie när det gäller en familjerådgivares arbetssätt i parterapi. I anslutning till detta är sociologen Skau (2007:11) tes om makt relevant, där hon hävdar: ”För att kunna bli en insiktsfull och konstruktiv ’hjälpare’ är det viktigt att förstå fenomenen ’makt’ och ’hjälp’ och det motsägelsefylla samspelet mellan dem”. Utifrån detta uppfattas att hjälparen har olika utgångspunkter i mötet med sin klient. Skau avser att terapeuten styrs av sociallagstiftningar, och beroende på hur terapeuten förhåller sig till dessa regler och lagar som gäller i en terapi innefattas terapeuten antingen som en bra eller dålig hjälpare.

Å ena sidan kan enligt terapins inriktningsregler en professionell hjälparens makt leda till hjälp först när en hjälpare har kompetens och fullgör sitt yrkesansvar (Skau, 2007). Å andra sidan kan också en hjälpare missbruka sin makt genom att fly från sitt yrkesansvar av rädslan att ha makt, och då bedöms hjälparen som okompetent (ibid). Utöver detta är det också viktigt att tänka i de fall då hjälparens föresatser är de bästa, såsom här hjälparen försöker ha makt i en terapi genom att följa regler och lagar, men på ett annat sätt påverka klienten negativt genom att missbruka de etiska aspekterna (ibid.). Om annars hjälparen visar en oetisk aspekt genom försöka uppvisa sin makt över klienten på ett öppet sätt, med tanken att hjälparen är expert på området, inte klienten, då påverkar detta terapin negativt (ibid). I ett sådant fall kan det resultera i att klienten aldrig mer vill be om hjälp hos en professionell hjälpare. På så sätt menar Skau att det måste finnas gränser när det gäller fenomenen ’makt’ och ’hjälp’.

Skau (2007) menar att terapeuten måste fullgöra samtliga regler och lagar d.v.s. förhålla sig till sitt yrkesansvarsuppgift för att uppskattas som en bra professionell hjälpare. En ytterligare

aspekt om makt som Skau talar om är att terapeuten exempelvis har makten att kränka sina klienter, även i de fall då föresatserna är de bästa.

4.2 Samhällets modernitet och strukturer utifrån en sociologisk belysning

I detta avsnitt beskrivs hur människors vardagliga liv är påverkat av samhällets modernitet genom de normer och regler som finns och därmed påverkas också paret samlevnad.

Beck (2005) och Mills (2002) hävdar att det omgivande samhället hotar parrelationen. Beck (2005) hävdar att även om individen har mer frihet idag än tidigare har den svårare att göra sig självständig i och med att den fria individen är beroende av arbetsmarknaden och därmed också blir beroende av regleringar i sociallagstiftningen, konsumtion, utbildning etc.

Arbetsmarknadens krav tar ingen hänsyn till de behov som krävs för familj, partnerskap, äktenskap, föräldraskap eller familjens upplösning (ibid.). Å ena sidan menar Beck att idag läggs besluten om hur yrkes- och hushållsarbetet ska delas upp mellan de båda parterna på de själva, d.v.s. att samhället är inordnat på så sätt att var och en har ansvar och skyldigheter gentemot sig själv. Å andra sidan uppfattar jag Beck att han frågesätter detta där han hävdar: ”Man kan inte uppnå jämlikhet mellan könen med en institutionell struktur som är anpassad till ojämlikhet” (Beck, 2005:202). Därför måste först det utvecklade industrisamhällets hela institutionella struktur förändras med hänsyn till familjen och partnerskapet, ”i ett målmedvetet försök” att göra det sociala levandesättet möjligt för familjer och partner (ibid:202f). Annars blir individualiseringsparen ständigt större dvs. att antalet ett personhushåll och ensamstående pappor och mammor ökar snabbt (ibid).

Även Mills (2002) menar att den fria individen är påverkad av samhällets strukturer. Han beskriver det som att individens personliga problem som är orsakad av samhällets strukturer är dold ända tills de drabbar fler individer och därmed blir ett allmänt problem.

Rationellt organiserade sociala åtgärder är inte med nödvändighet ett medel till större frihet – för individen eller för samhället. I själva verket är det ofta ett medel för tyranni och manipulation, ett medel att eliminera själva möjligheten till förnuft, själva förmågan att handla som en fri människa (Mills,2002:160).

Mills (2002) teori kan tolkas i relation till parrelationsproblemet att den är dolt och styrt på ett sådant förnuftigt sätt att paret inte har förmågan att reflektera och handla som fria individer utan är påverkade av de samhälleliga strukturer som vidmakthålls.

I relation till Becks och Mills teorier kan också Collins (2008) begrepp *paradox* kopplas och som ett exempel är då förändringen av familjestrukturen. Denna förändring började ske då många kvinnor kom ut på arbetsmarknaden och fick arbeta som sjuksköterskor, sekreterare, flygvärdinnor eller servitriser (ibid.). Dessa var yrken som betjänade manliga chefer och kunder. Kvinnor i förvärvsarbetet satt i en underordnad position i förhållande till männen och det betraktades under en lång tid som något naturligt. Utifrån denna uppfattning fick kvinnan lägre lön och hade fortfarande huvudansvaret för hushållsarbetet och barnen (ibid.). Idag när båda föräldrarna arbetar blir det en allt större stress och press på paret. Collins menar att problemet existerar därför att det finns inbyggt i själva samhällsstrukturen och bibehålls genom normer och regler.

Utifrån Collins (2008) teori uppfattas att det ojämlika förhållandet uppkommer som en konsekvens av maktstrukturer som styrs och upprätthålls av det patriarkala samhället, och därmed står en stress för individer i familjen. Det kan leda till att familjer upplöses, separationsantalet ökar och barnfödelseantalet minskar. För att dessa trender ska dämpas försöker en reaktionär rörelse som svar kvinnorna frigörelse ”fösa tillbaka kvinnorna till hemmets härd och återupprätta alla de gamla traditionella könsattityderna” (Collins, 2008:128). Alltså, att kvinnor kom ut på arbetsmarknaden, fick dock en sekundär status då de hamnade i yrken som värderades lägre, de fick lägre lön och fortfarande var normen i samhället att mannen var familjeförsörjare. Denna norm lever fortfarande kvar trots jämlikhetsdebatten och olika försök till att skapa jämlikhet mellan könen. Det är denna paradox som skapar problem, kvinnor finner sig inte i sin sekundära roll.

4.3 Familjebygget

Författaren Coccozza har 25 års erfarenhet inom familjerådgivningen. I sin bok *Familjebygget* (2011) driver hon olika teser för de par som vill bygga sin relation. Centralt för Coccozza är att familjen ska skyddas och bevaras till vilket pris som helst. Hon menar att tidigare var det religiösa, kulturella, ekonomiska faktorer som hindrade par från att separera oavsett deras situation. Det moderna samhället har däremot bidragit till att separationer har ökat och att

varje separation är unik och varje människa står inför unika beslut (ibid.). Hon menar att med dagens valfrihet står ”den individuella lyckan och det individuella välbefinnandet” i konkurrens när det gäller familjebevarandet (ibid:11). Hennes uppfattning är att både mannen och kvinnan i en relation måste ha en målsättning om att leva tillsammans livet ut och inte överge varandra för att förhållandet ska lyckas.

Cocozza (2011) lyfter fram olika problem som brukar uppkomma hos paren. Ett exempel är när någon i paret blir förälskad i någon annan och lämnar sin familj för att starta en ny familj, en eller två gånger (ibid.). Hon anser att det inte är bra att förhastat sig i en ny relation för ”själva styrkan i förälskelsen och passionen” säger inget om hur parets vardagliga liv kommer att se ut eller om hur de är som verkliga personer (ibid:16). Risken är att det även i den nya relationen skapas bekymmer och dilemma (ibid). Enligt Cocozza är det få som har förståelse för detta. Hon menar att när en relation tar slut ska man vara försiktig och vänta med att direkt starta en ny familj. Hennes erfarenhet är att det många gånger kan bli problem mellan den lämnade familjen och den nya partbildningen sam och därmed uppstår nya stora konflikter (ibid). Det finns även situationer då den nya familjen fungerar bra för paret, men däremot inte för barnen. Enligt Cocozza håller kärnfamiljen som modell bara om paret försöker arbeta mycket med den så att den håller länge.

Cocozza (2011) anser att paret ska betrakta familjen som ett familjeprojekt. Paret ska förhandla och ha ett gemensamt ansvar, parets olikheter måste behandlas genom förhandling och så att parterna inhämtar varandras åsikter innan ett beslut ska tas (ibid.). Vidare talar Cocozza om att det är bättre att paret fortsätter förhandla tills de uppnår en lyckosam kompromiss, än att de ger upp för att de inte får sina viljor fram om. Parrelationen behöver omtanke och generöst med tid för varandra för att överleva. Att båda partnerna har ansvar för sin parrelation är ett kärlekstecken, det räcker inte med att bara den ena i paret fyller på och ger vård åt parrelationen och att den andre inte gör det (ibid.). Cocozza talar om familjens kostcirkel, där hon menar att olika tidsbehov måste fördelas. Dessa olika tidsbehov är: att ha tid för sig själv, att parterna har tid för varandra, att de har tid för arbete inom familjen och att de ha tid för arbetet utanför hemmet (ibid.).

Även om det moderna samhället har påverkat i parrelation är det värt att båda parterna i en relation anstränger sig för att bevara familjen. Detta ska paret göra genom att ha en

målsättning, förhandla och ha gemensamtid med varandra ända tills de uppnår sin lycka, för att om man ger upp och istället startar en ny familj, blir det ofta bara mer komplicerat.

4.4 Idéer om terapi

Socialpsykologen Insoo Kim Berg (2009) och Liria Ortiz (2009), legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och lärare och handledare i motiverande samtal talar om att det finns olika uppfattningar kring vad som är bra terapi, men också om synen på vad man egentligen vill lösa.

Enligt Berg (2009:25) bör terapeutbehandlaren fokusera på lösningsinriktade mål istället för att se problemet, för att kunna lyckas med att hjälpa klienter. Att upprepa framgångsrika beteendemönster ”blir nycklarna och ledtrådarna till lösningarna” (Berg, 2009:25ff). Vidare menar Berg att när klienten inte håller med terapeuten under terapibehandlingen, är det viktigt att terapeuten gör en karta som de överenskommer med varandra. De sätter då upp en plan om hur de ska göra för att kunna lyckas med målet, annars finns risk att klienten slutar med behandlingen. När klienten inte förhåller sig i samtal med terapeuten då måste terapeuten ändra sitt förhållningssätt i samtalet genom att acceptera detta och fråga klienten om det finns ett annat perspektiv att se på saken, menar Ortiz (2009). Fråga också klienten om det är ok att berätta om ”vad olika forskare har kommit fram till på det här området”. Fråga ”Vad skulle vara aktuellt just nu?” eller ”Kan jag boka en ny tid för dig om några månader?” (Ortiz:83f). När det gäller idéer om terapi, föreslås följande:

- Bekräfta klienten generöst.
- Betona klientens kontroll över beslut om förändring.
- Ge information och råd endast efter tillåtelse.
- Visa empati: ”Jag hör att det här är en besvärlig situation. Du behöver fundera ett tag till.”
- Konfrontera inte förnekanden. Hejda din rättningsreflex.
- Varna inte för konsekvenser om förändringen inte genomförs.
- Säg inte till klienten vad hon ska göra. (Ortiz, 2009:84)

Berg (2009) föreslår följande idéer om terapi: Det är bra att terapeuten samarbetar med klienten, att terapeuten lägger personliga känslor åt sidan och istället förhålla sig avvaktande men nyfiken, undviker ”gräl eller argumentation med klienter”. Slutligen att terapeuten låter klienten vara ”expert på sitt problem och sin situation” och anpassar sig till klientens sätt att tala osv. (Berg, 2009:64).

5. METOD

Syftet med detta kapitel är att ge läsaren en bakgrund till varför uppsatsen, och de slutsatser som dras i denna, ser ut som de gör. Den metod som användes i föreliggande undersökning är kvalitativ. Jag tog en utgångspunkt hos Denscombe (2000) som menar att forskaren ska bestämma sig för att använda intervjuer om den anser att studiens syfte besvaras bäst genom ett mer fördjupande material men från ett färre antal informanter. Valet av denna metod passade bäst för min studies frågor för att få fördjupade svar och en djupare förståelse av fenomenet. Metoden styrdes av den konkreta och problemställningen med avsikt att skapa en fördjupad förståelse hur familjerådgivaren arbetar i parterapi, om den utövar någon form av makt och i så fall hur den utövas. Även Gillham (2008) menar att metoden väljs beroende på studiens syfte, och att metoden måste passa ihop med det material som ska samlas in. Nedan börjar jag inledningsvis med min positionsroll därefter urval och tillvägagångssättet, etik, validitet och reliabilitet samt analysförfarandet.

5.1 Forskningsposition, hermeneutik och kritisk metod

Jag avser först presentera min relation till det jag undersökt, i förhållande till syftet, för att detta är en viktig del i ett hermeneutisktperspektiv.

Utifrån Merete Watt Boolsens (2007) hermeneutiska begreppsförklaring har jag studerat en familjerådgivning som en unik enhet, där studien koncentrerades på förståelse av mina informanternas interaktionsmönster, såsom förklaring till dynamiken i och omkring maktförhållandet i parterapi. Min tolkning av mina informanternas svar under intervjuprocessen d.v.s. min interaktion med mina informanter är en viktig del för denna studies analys.

Denscombe (2000); Sjöberg at (2008) skriver att individens personliga identitet, ålder, kön, klass, etnicitet, utbildning och arbetserfarenhet kan påverka det insamlade materialet antingen på ett positivt eller negativt sätt.– Här har påverkat min personliga identitet positiv när det gäller mina informanternas svar under intervjuprocessen eftersom jag var inläst på forskningen om just terapin men däremot de tyckte att mina frågor var lite svåra att besvara vilket jag utgick utifrån teorier och forskning. .

Boolsen (2007) framhäver att erfarenhetskunskapen är otillräckliga för att den ger en begränsad kunskap. Erfarenhetskunskapen är t.ex. mina informanternas material som har svarat utifrån sina erfarenheter i arbete med terapi. Boolsen menar att om man utgår bara utifrån

empiri blir kunskapen begränsad och därmed slutsatsen är bestämd, men utifrån en pendling mellan empiri och andra fakta källor såsom t.ex. teorier och forskning då är kunskapen brädare och är tillräcklig för att komma fram till en slutsats. I avseende med detta anser jag att kunskapen inte i min studie är begränsad i och med att intervjufrågorna skapades utifrån forskning och teorier för att kunna få den information som kan besvara uppsatsens frågeställningar om fältet. Efter att ha bearbetat insamlad material fick jag nya uppfattningar om parterapi och utifrån det har jag samlat ytterligare teorier. Därför avser jag att denna typ av metod bygger på *analytisk induktion* som strävar efter universella förklaringar och som är en kombination mellan det induktiva och deduktiva fenomenet.

Det *induktiva* begreppet innebär att man arbetar bara utifrån datainsamlingen och sedan låter teorierna utveckla sig från empiri (Boolsen, 2007). Det *deduktiva* begreppet däremot innebär, i motsats till det induktiva, att man arbetar utifrån teorier och ”testar de genom att ställa upp hypoteser som senare prövas dvs. testas på empiriska data” (Boolsen, 2007:26). *Analytisk induktion* består av dessa två begrepp, det induktiva och det deduktiva, d.v.s. forskaren pendlar mellan dessa genom att insamla data ”intill dess inga fall som inte stämmer med en hypotetisk förklaring av en företeelse hittas” (Boolsen, 2007:27). *Analytisk induktionsmetodik* har jag valt för att kunna få en mer tillförlig kunskap inom mitt valda område där jag först har samlat empiri utifrån forskning och teorier. Därefter har jag fortsatt samla ytterligare teorier då det i den utvecklade vetenskapen finns en stor mängd intressanta och trovärdiga teorier.

Avslutningsvis, utifrån ovan nämnda uppgivna begrepp: hermeneutiskt perspektiv och analytisk induktion, har jag försökt att besvara uppsatsens frågeställning genom att vara så objektiv och neutral som möjligt.

5.2 Urval, tillvägagångssätt och metodkritik

Urvalet av intervjuerna utfördes på en av familjerådgivningverksamhet i södra Sverige, där fem familjerådgivare, tre kvinnor och två män intervjuades. Intervjuerna utfördes på familjerådgivarnas arbetsplats och arbetstid, med deras samtycke avseende informanternas skydd, trygghet och säkerhet. Först ringde jag till familjerådgivningen och talade med chefen och informerade henne om vem jag är och om mitt syfte. Vi bokade en tid för att prata mer ingående kring temat. När vi träffades var även fem familjerådgivare i rummet. Chefen verkade positiv och hon ansåg att mitt tema var mycket intressant med tanke på maktaspekten.

Familjerådgivarna var också positivt inställda och ville gärna ställa upp och bli intervjuade. Tider för intervjuer bestämdes. Därefter skickade jag ett personligt brev till de slumpmässigt utvalda familjerådgivarna som skulle intervjuas för en mer ingående information.

Varje intervju genomfördes enligt samma principer. Intervjufrågorna var halvstrukturerade. Det var bra att ha frågorna nedskrivna som stöd. Enligt Gillham (2008:103) innebär halvstrukturerade intervju att frågorna är öppna, att det förekommer ”följdfrågor om någon av de relevanta rubrikerna inte spontant har tagits upp”. På samma sätt fungerade även med mina intervjufrågor, dvs. att förutom de öppna huvudfrågorna hade jag även med mig följdfrågor. Samma frågor ställdes till alla informanter och intervjuerna varade mellan 65 och 75 min. Frågorna ställdes utifrån uppsatsens syfte att få en förståelse om familjerådgivarnas arbete med parterapi speglar ett maktperspektiv.

Under intervjusamtalen upplevde jag utifrån informanternas ansiktsuttryck att de hade tillit till mig, samt att de förväntade att jag kunde relatera till deras berättelser. Detta kan ha gjort att informanterna gav mig öppna och ärliga svar men det kan också bero på att informanterna som familjerådgivare är vana och har kunskap om intervjuer samt innebörden av att vara student. Sjöberg (2008:45) menar ”personkemin” mellan forskare och informant har betydelse för hur öppen informanten, är, vilket jag upplevde positivt, i och med att jag fick tillräcklig med information i relation till uppsatsens syfte.

Sjöberg (2008) hävdar att när intervjun har spelats in och genomfört databehandlingen är viktigt att tänka på om den transkriberas ordagrant eller hårdredigerat. Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant, trots att det var väldigt tidskrävande. Jag upplevde det ändå som en oerhört viktigt del för det fortsatta analysarbetet. I resultatkapitlet presenteras intervjuцитaten så att möjligheten finns för läsaren att själv kunna tolka informanternas svar.

5.3 Etik och metodkritik

Enligt Vetenskapsrådet (2002) ska forskaren i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen tänka på de fyra grundläggande forskningshuvudkraven när det gäller informanternas skydd. Dessa är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det första kravet, *informationskravet*, beskriver rådet som följande: ”Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte”

(Vetenskapsrådet, 2002:7). Vid intervjuerna i denna uppsats har hänsyn tagits till detta råd. Som beskrivet ovan skickade jag ett informationsbrev till familjerådgivarna, där jag informerade om mitt undersökningssyfte, metodval. Jag informerade de tillfrågande informanterna om att deras svar skulle komma att spelas in och att deras svar och personliga identitet skulle hanteras anonymt och sluta i ett sammanställt resultat. Vetenskapsrådets andra krav, samtyckeskravet, för med sig ett liknande fullgörande etiskt strävande krav: ”Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan” (ibid:9). Alla mina informanter gav sitt samtycke till att delta i studien och jag var tacksam för det. Sedan, då det var dags för själva intervjuerna informerade jag varje informant om att de hade rätt att avbryta mig när som helst under intervjuens förlopp.

När det gäller Vetenskapsrådets tredje krav, *konfidentialitetskravet*, som avser följande: ”Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (ibid:12). I förhållande till detta råd informerade jag informanterna om avidentifiering och inspelning. Jag försäkrade informanterna om att deras namn, arbetsplatsort och annat som skulle kunna avslöja deras identitet kommer att tas bort under transkriberingen samt att alla inspelningar efter studiens sammanställning ska förstöras. Detta krav fullbordades efter att studien var färdig. Slutligen, nyttjandekravet som går ut på att ”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål” (ibid:14). Här missade jag att informera informanterna om att användningen av materialet ska användas endast till min föreliggande studies syfte jag kommer givetvis ändå att följa detta krav, trots att detta råd kommer jag att följa. Däremot rådet om att materialet kommer att förstöras följdes.

5.4 Validitet (giltig) och reliabilitet (bekräftbarhet) och kritik

En studie som likt denna baseras på kvalitativ metod, inbegriper begreppen Validitet och Reliabilitet. *Validitet* innebär att den enhet mäts som avses mätas, och *reliabilitet* är hur väl enheten mäts. Härmed menas att dessa två begrepp används i samband med datainsamling, som den här efterföljande analysen av insamlad data.

Kvalitativ data ska sammankopplas med kunskap som är giltig och pålitlig för att det ska kunna verifieras som att den kvalitativa forskningen är legitim (Sjöberg, 2008) Denna studies

kvalitativdata är tillförlitlig d.v.s. har hög reliabilitet, och är också legitim. Jag har bett mina informanter att läsa igenom sina intervjuutskrifter, som jag har skickat till dem via mejl, för att kontrollera att inget missförstånd har förekommit under bearbetning av data och korrigera eventuella felaktigheter. Reliabiliteten är därmed hög, i och med att potentiella missförstånd har eliminerats. Sjöberg (2008) menar att validiteten ökar om forskaren upplever att situationen under intervjuförloppet har fungerat bra och om forskaren har uppfattat enhetens motiv eller signaler rätt.

Nackdelen med den kvalitativa metoden är att jag inte kan dra generella slutsatser i min studie, därför att det bara är en familjerådgivningsenhet som jag undersökt. Men eftersom jag har fått liknande resultat som annan forskning kan jag påstå att reliabiliteten är bekräftbar.

5.5 Analysförfarande

I följande kapitel redogörs för förförandet i analyskapitlet.

Begreppen *induktiv* och *deduktiv* tillsammans bygger på en *analytisk induktion*. Boosen (2007) framhäver att de analystekniker som bygger på en induktiv syn har en mer öppen och teorilös syn på överföringen av ett datamaterial än de tekniker för analys som utgår från deduktiva principer, där man letar efter tämligen bestämda förhållanden, t.ex bestämda orsaker. I min analys har analysteman utgått från den analytiskt induktivsynen, vilket innebär att tematiseringen valdes utifrån det empiriska materialet samt teorier och forskning. D.v.s. att analyskapitlet är strukturerat i tre underrubriker utifrån intervju materialet och teorier. – Här ansträngde jag mig för att hitta ett gemensamt mönster i materialet, och tolka detta mönster med hjälp av teori och tidigare forsknings utgångspunkter. Jag har hittat mönster som betraktar vissa teoribildningar i studien, men också mönster som står i motsats till etablerade teoribildningar. I diskussionskapitlet förs en reflektion över vad min slutsats betyder för dessa teorier.

6. RESULTAT

Här presenteras mitt empiriska material utifrån intervjuerna. Det insamlade materialet behandlas utifrån teman som beskriver informanternas, familjerådgivarnas, arbetssätt. Informanterna hade kompletterande tankar om arbetssättet som kan avspegla maktförhållandet med hänsyn på hur de hjälper paret. Informanternas personliga identitet hanteras anonymt och därför presenteras de här med fiktiva namn: Tony, Linda, Violet, Emma och Albert.

6.1 Familjerådgivarnas arbetssituation

Den utvalda familjerådgivningen ligger i södra Sverige. Familjerådgivningen arbetar med samlevnadskonflikter hos framförallt par. Ibland arbetar den även med familjer eller enskilda individer. Det händer också att barn erbjuds egna samtal. Familjerådgivningen erbjuder även kurser för par som vill arbeta med att förbättra sin relation. Familjerådgivarna, dvs. mina informanter, har som grundutbildning socionomutbildning, och därefter flera olika vidareutbildningar inom t. ex familjeterapi och sexologi. De har mellan ett och elva års erfarenhet av familjerådgivningsarbete. Alla har dessutom lång erfarenhet av psykosocialt arbete inom olika verksamheter som socialtjänst, missbruksvård, barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri.

Varje vecka går familjerådgivarna tillsammans igenom alla nyinkomna ansökningar. Om något par behöver hjälp inom något specialområde som någon av familjerådgivarna har större erfarenhet av, kan den rådgivaren ta sig an just det paret. Svårigheter som par söker hjälp för är t ex problem i kommunikationen, med arbetsfördelning, med någons föräldrar, stress och otrohet.

När det gäller våld har familjerådgivarna ett utarbetat program som de följer för att göra samtalen trygga. I samband med det menar Tony att ”när det gäller våld är alltid utövaren ansvarig för detta även om det uppstått i en upptrappad konflikt”. Enligt informanterna har familjerådgivningen en särskilt sträng sekretess vilken i princip endast bryts av anmälningskyldighet om familjerådgivaren får kännedom om att ett barn misshandlas fysiskt eller psykiskt.

Ett behandlingstillfälle tar mellan 1 till 1,5 timmes längd, genomsnittet av samtalen är 4 till 6 tillfällen och behandlingsprocessen pågår från en gång upp till ett år. Informanterna berättar

att de brukar göra en utvärdering efter det första samtalet med varje par, för att få en bild av vad besökarna har tyckt om samtalet. Emma säger:

Frågorna handlar bl a om ifall man har känt sig lyssnad på av familjerådgivaren och om rådgivaren har förstått vad de ville ha sagt eller inte. Vi brukar göra det vid första tillfället och sedan följer man upp det gången efter och om någon är missnöjd så tar vi reda på vad det handlar om.

6.2 Maktförhållandet

Jag förutsätter att alla har makt. Var och en i paret har 50 % makt för relationen och jag har makt som behandlare. När vi sitter tillsammans, ett par och jag, har vi var och en makt i rummet (Tony).

Familjerådgivaren har makt i egenskap av sin profession, samtidigt som denna maktrelation har olika perspektiv. Albert säger att han inte vill ha så mycket makt över paren utan den makt ska paren själva ha. Vidare menar Albert, men även Tony, Linda och Violet, att de har makt under terapisaftalen då de som familjerådgivare måste förhålla sig till sitt professionella yrke för att kunna hjälpa paren att lösa sina problem. De ska kontrollera tiden, styra terapisaftalen och göra anmälningar till socialtjänsten om något i familjen utsatts för våld eller övergrepp. Tony berättar att han har makt när det gäller att synliggöra parets underliggande problem t.ex. otrohet för att underlätta det för paret att prata för det som är svårt.

Linda menar att i och med att paren efterfrågar deras hjälp och att de som familjerådgivare också kan erbjuda hjälp betyder det i sig att familjerådgivarna har makten att hjälpa par. Men menar vidare att hon måste använda sin makt att ”på ett sunt, klokt och empatisk sätt tillsammans med paren”. Däremot har informanterna inte makt och vill inte heller ha makt över par på ett överlägset sätt utan istället arbetar de mest en mer tryggare och neutral samtalsterapi så att paret inte känner sig underlägset. Familjerådgivarna har inte heller mak att få paren att acceptera deras hjälp. Paret har alltså makt att säga ifrån under samtalets gång och att de inte vill fortsätta med behandlings terapier. Emma berättar att om någon är tveksam till att vilja ha terapihjälp brukar hon säga: ”Ja, men kanske ska ni fundera på det då och sedan kan ni ringa mig.”

Tony berättar att det kan hända att han känner sig maktlös när det uppstår svåra samtal som ”där ett par skriker på varandra i rummet och jag känner att det är svårt att komma vidare”

men i sådana fall brukar han få hjälp av en kollega. Och här gäller det att återfå makten menar han d.v.s. att hjälpa par att lösa sina problem med hjälp av en annan kollega som ser problemet från ett annat perspektiv.

6.3 Vilka problem söker paret stöd för?

Familjerådgivarna berättar om de olika problem som paren söker stöd för. De flesta par söker hjälp för att de vill reparera sitt förhållande. En del söker för att de vill separera på ett så bra sätt som möjligt och behöver stöd för hur de skall lösa situationen för barnen på bästa sätt. Enligt mina informanter är det en oenighet om *arbetsfördelning* i hemmet och *maktrelation* mellan paret som är huvudorsaken för paret att komma till dem. Oftast är det kvinnan som upplever en stress över detta.

Det är inte säkert att man är så klar över hur jämställdheten ser ut i samhället. Jag tror att yngre kvinnor i allmänhet har en bild att vi har det rätt så bra med jämställdheten i Sverige, men de upptäcker kanske något annat när de får sitt första barn och inser att det är frågor man som par behöver arbeta med (Linda).

När det gäller maktrelationen mellan paret uppfattar jag att informanterna menar att problemet är att de traditionella rollerna vidmakthålls fortfarande. Dvs. att männen har en högre maktposition i relation till arbetsmarknaden, medan kvinnor i förhållande till hemmet och barnet. Linda berättar att många av de par som kommer till henne lever ojämnt. Tony påpekar att det är vanligt att mannen ansvarar mer för den ekonomiska situationen och kvinnan ofta tar ansvar för hem och barn. Det är denna fördelning som framförallt kvinnan reagerar negativt på, menar Tony. Linda menar vidare, och även Tony, att det är oftast kvinnan som tar initiativet att separera men männen har på senare år också blivit alltmer angelägna om att ta kontakt med familjerådgivningen.

Emma berättar att oftast är det kvinnan som är föräldraledig den längsta tiden och det är inte ovanligt att hon då också tar ansvar för att göra mycket av arbetet i hemmet, ”till exempel tvätta, stryka, laga mat, handla och städa” osv. När kvinnan börjar yrkesarbeta igen finns det risk för att hon fortsätter att ta huvudansvaret hemma och då kan det bli problem. Kvinnan reflekterar över förändringar och jämställdhet men problemet kvarstår om mannen inte vill göra förändringar.

Det kan bli svårt, eftersom par oftast lever jämställt innan man får barn och undrar sedan ”men varför blev det så här, så här hade vi inte det innan och hur gick det till när jag fick ansvar för vissa områden i hemmet, t ex”? Det finns en risk att kvinnan blir slutkörd och vill ha förändring och om mannen inte vill samma sak, finns risk att kvinnan blir frustrerad och undrar ”är det så här jag vill leva resten av livet, med en man som inte vill leva jämställt? (Emma)

Informanterna talar om att ett ojämlikt förhållande är en faktor som skapar *stress* i parrelationen och därmed också skapas problem i familjen. Tony, Linda och Albert menar att det finns massor med olika slags sysselsättningar som tar energi i relationen och som orsakar stress. Det kan vara familj, vänner, arbete, husrenovering osv. Stress är ett vanligt problem hos föräldrar med små barn. Inte sällan kombinerar man föräldraskapet med att renovera det hus man köpt när familjen blev större.

”På så sätt hamnar paret också i traditionella könsrollsmönster där kvinnor tar hand om barn medan män står med hammaren i handen. I förlängningen riskerar man att glida allt längre ifrån varandra. Plötsligt befinner man sig i ett nyrenoverat hus men man känner ingen kärlek till varandra längre” (Albert).

Dessa ovanstående problem, ojämlikhetsproblem och stress, kan skapa bekymmer mellan paret när det gäller samlevnad och intim relation, menar Tony. När de inte har så mycket tid med varandra och det uppstår allt fler konflikter och paren börjar gå isär från varandra. Detta kan vara en konsekvens av otrohet mellan paret vilket den är inte så vanligt hos de par som söker hjälp i familjerådgivningen, enligt Tony. *Otrohet* är ett problem som oftast inte kan lösas utan troligen går de skilda vägar. Här får paret då åtminstone hjälp med att separera på ett vänligt sätt och att komma överens om barnets förhållande.

Min erfarenhet är att det är möjligt att hitta tillbaks till varandra efter en otrohet men många gånger sker en separation (Tony).

6.4 Åtgärder

Här presenteras informanternas, familjerådgivarnas, förslag på åtgärder för hur en relation mellan paret skapas bättre. Först lyfts ett central tema *förståelse* för dessa åtgärder som går ut på hur informanterna menar att parets problem ska lösas.

6.4.1 Förståelse

Informanterna menar att förståelsen är en viktig del för paret för att de ska kunna lyckas med att lösa sina problem. Genom att paret har förståelse för varandra kan de kommunicera med varandra, begränsa sig och ha dialog med varandra. Informanterna berättar att de inte löser klienternas problem utan de hjälper paret på olika sätt att ha förståelse för sin situation och att paret själva ska kunna lösa sina problem.

Vi försöker hjälpa klienterna att förstå sin situation. Vi är inte så där att vi alltid talar om hur folk ska göra, det händer att vi ger direkta råd självklart men vi försöker helst att paret ska hitta nya infallsvinklar utifrån våra frågeställningar som ibland kan vara utmanande (Linda).

Enligt Violetta måste paret jobba hela tiden med sin relation dvs. det är viktigt att ha inställningen ”Att det är vi och vi ska klara att lösa våra problem”.

6.4.1.1 Kommunikation

I anslutning till parets ojämlikhetsproblem och *stress* problem behöver paret att få hjälp med att lära sig kommunicera, att behålla en dialog med varandra och att begränsa när det behövs göras något förändring. Här brukar informanterna hjälpa par genom att först och främst börja arbetet med en kartläggning omkring hur kommunikationen och ev. konflikter ter sig. Det finns olika kommunikationstekniker och konflikthanteringsmodeller som kan läras ut. Exempelvis när det gäller *ojämlikhetsproblemet* hjälper Linda paren att fundera och träna på ”hur de i framtiden kan göra annorlunda”.

Informanterna nedan berättar om att det finns flera sätt hur paret kan kommunicera med varandra. Violetta menar att det man bör undvika är att vara anklagande och gå i försvar och istället kommunicera utifrån sin egen känsla.

Exempelvis om jag vill förmedla ett budskap så kan jag säga ”jag blev ledsen över det som hände” dvs. att jag utgår från min egen känsla istället för säga ”du gjorde fel” (Violetta).

Linda och Emma berättar om en kommunikationsövning där en del av paren övar hemma och en del hos familjerådgivningen. ”Tala - lyssna” metoden, menar Emma och Linda är kommunikations övning som hjälper paret att på ett nytt sätt prata med varandra och lyssna på

varandra för att kunna förstå varandra. På så sätt kan paret lära sig behålla en dialog och att kompromissa med varandra och därmed minska stressen.

Informanterna menar att många gånger kan paret hitta tillbaka till varandra igen om de tillsammans gör upp en tidsplan och sänker kraven vid behov. Paret måste komma överens tillsammans om t.ex. någon av paret skulle behöva studera eller jobba mer under ett tidsperspektiv ”för att få in pengar” eller om kvinnan ska jobba mindre menar informanterna. Om paret har kompromissat med varandra så kan de stå ut med det i och med att då vet de att det är tidsbegränsat, menar Violet. Därmed är det möjligt att problemet inte uppstår igen om paret fortsätter ha detta dialogtänkande.

Linda framhäver att personer ”som har höga prestationskrav på sig med att vara på topp på alla nivåer” ofta behöver lära sig sätta gränser. Emma talar om småbarnsföräldrar som kanske måste bestämma sig för att dra ner på olika saker som t ex. städning eller annat. Barnen kanske inte behöver ha flera olika aktiviteter.

Båda har ett ansvar även om det synbart kan vara så att en bestämmer så är det båda som bidrar till hur man har det i relationen. Det är viktigt att man håller dialogen levande (Tony).

Emma säger vidare att om paret har pratat och förhandlat med varandra om att t.ex. mannen ska arbeta heltid och kvinnan deltid och kvinnan då utför för det mesta av hemarbetet så kan det fungera alldeles utmärkt ifall paret är överens om det. Enligt Emma har många av paren gjort på så sätt utan att ha pratat om det innan och sålunda kan paret föras till det traditionella mönstret.

Alltså man måste förhandla, man måste ge och ta och det vet vi också genom forskning att de par som gör det, de som lägger ner tid på att förhandla och att leva jämställt, de har större chans att lyckas i sina relationer än de som inte gör det. Jag menar, då måste man göra paret uppmärksamt på att de går in i ett traditionellt könsrollsmönster som kan vara väldigt svårt att bryta, så tänker jag i alla fall (Emma).

Oftast brukar par bli hjälpta med dessa övningskommunikationen, enligt informanterna.

6.4.1.2 Familjebakgrund och forskning

Enligt informanterna är klientens bakgrund viktigt för hur man lever i sin relation idag. Därmed är viktigt att paret kan varandras familjebakgrunder och tidigare erfarenheter för att de ska kunna ha förståelse om hur partnern tänker och känner i nutid. Detta fördjupar förhållandet menar Linda.

Det kan vara att prata om var och ens ursprungsfamilj. Den ena kommer från en familj där man gjorde på ett visst sätt och den andra gjorde på ett annat sätt. Detta ger en förståelse för parets olikheter. Ofta tycker man att sitt eget sätt är lite bättre än den andres. Om man har förståelse för varandras ursprung ger det möjlighet till förändring (Tony).

Även Emma berättar hur hon hjälper paret genom att gå tillbaka till deras historia om hur situationen varit i deras familjer. En i paret har kanske vuxit upp i en familj där mamman gjorde allt hemma och pappan arbetade, medan i den andra tog föräldrarna ett gemensamt ansvar. Emma berättar vidare att hon tillsammans med paret brukar rita en familjekarta för att paret ska få syn på hur deras respektive ursprungsfamiljer har påverkat de val de gör. Emma menar att på så sätt kan paren få en ny förståelse för varandra, vilket i sin tur kan leda till förändring till det bättre i relationen och den nuvarande situationen. Ett annat perspektiv också för att hjälpa paret med arbetsfördelnings och maktrelations problem är, menar Emma, att informera om att:

”Vi vet genom undersökning och forskning att även om vi lever i Sverige och Sverige är ett hyfsat jämställt land så är det någonting som förändras när man får första sitt barn. Det är ofta kvinnan som tar initiativet till skilsmässa och separation och då kan vi informera om vad vi vet och att det finns en risk att kvinnan ger upp till slut och lämnar relationen om det inte blir någon förändring när det gäller att hon tar ett stort ansvar och det är inte alltid män har tänkt på sin egen roll”.

Linda framhäver att när det förekommer problem med arbetsfördelning mellan paret, där man har fastnat i att mannen inte gör så mycket hemma och där paret är överens om en förändring, är det viktigt att kvinnan inte angriper mannen för att han inte utför sysslorna på hennes sätt. Då förlorar mannen lätt glädjen och lusten till dessa: ”Jag tror att kvinnan är en del av det också så det är inte bara mannen som inte gör utan det är kvinnan också som inte släpper in” (Violet). Vidare anger Violet hur hon samtalar med mannen i de fall som det förekommer att kvinnan vill göra förändringar för att hon inte orkar med att fortsätta ha det största ansvaret hemma.

Jag berättar att statistiken visar att många kvinnor skiljer sig på grund av att hon tycker att hemarbetet är orättvist fördelat” (Violet).

6.5 Vad händer när paret inte vill lyssna eller ta till sig terapin

Enligt informanterna uppstår ibland problem under en samtalsprocess då de upplever konflikterna mellan paret som svåra, det handlar om att stödja paret att de löser sina problem göra förändringar och förbättringar hos paret. De brukade be om hjälp av någon av sina kolleger . Tony menar att när paret gör motstånd kan det vara att paret känner sig missförstådda av terapeuten eller av den andra parten. Det kan också vara så att det är något som inte tagits upp dvs. det finns ett starkare tema under: ”Ibland kan det vara så att det kanske krävs att vi träffas flera gånger” (Tony). Det kan också förekomma att någon vill att familjerådgivaren ska tala om vad som är rätt eller fel men Violet gör inte det utan istället försöker få paret till en gemensamlösning. Albert berättar att även om något av paret är emot sin partner där han tar som ett exempel när den ena partnern vill separera eller skilja sig men inte den andre. Då menar Albert att hans uppgift inte är att försöka övertala något av paret: ”Så vill man separera så separerar man.”. Däremot den som är övergiven av partnern och som känner sig väldigt ledsen och har svårt för att ta sig igenom krisen, då erbjuder Albert vidare samtal för att hjälpa den personen.

6.5.1 Att arbeta med co-terapeut

Informanterna menar att det hjälper mycket att vara två familjerådgivare i ett samtals behandling när en den känner att det är svårt att hjälpa paret och kommer inte vidare. Violet, Albert och Tony berättar att de brukar be om hjälp av någon av sina kolleger om de kört fast. När paret själva befinner sig i en förtvivlad situation då får de inte också känna sig lika hjälplös som de. Albert berättar att de diskuterar hur de ska utveckla sina former för co-terapi så att de får största möjliga effekt.” (Albert).

Är man då två terapeuter kan den ena terapeuten säga rätt så tydliga saker och den andre terapeuten kan vara mer hållande och stödja. Och det gör att den ena terapeuten står för stöd och tryggar upp medan den andra tar upp saker som kanske inte blir sagda annars (Tony).

Även Linda anger att det är bra att vara två och särskilt ibland att vara en man och en kvinna för att de ser saker på olika sätt: ”Man kan vara förebild utifrån hur vi

kommunicerar med varandra och hur vi är emot varandra och så ser vi lite olika saker” (Linda).

6.6 Resultatet av behandlingen

Informanterna uppger att de flesta av paren mår bättre i slutet av behandlingen. Det är svårare att komma till ett positivt resultat för ett par som söker hjälp sen. Problemen har då ofta blivit mycket befästa och mönstrena stelnat. Men ofta går det bra även i dessa fall om båda är starkt motiverade och är inställda på att arbeta hårt för förbättringar. Att arbeta med otrohetsproblematik är en smärtsam och svår process, som inte alltid lyckas. En del par söker hjälp för att separera så bra som möjligt för att kunna lösa upp banden och för att få hjälp att diskutera barnens situation vid separation. För att resultatet av behandlingen ska vara så effektivt så möjligt kan familjerådgivarna erbjuda en uppföljningstid efter ett halvt år enligt:

Det gör vi inte regelmässigt men forskningen säger att om man har ett uppföljningssamtal om några månader eller ett halvt år senare så ger terapin mer bestående resultat så det är en önskan vi har att kunna erbjuda alla det. Men det har vi inte utrymme till. Vi gör det ibland och då känns det bra (Violet).

Enligt informanterna brukar de flesta känna sig nöjda med resultatet förutom några. Det kan till exempel finnas par där den ena bestämt sig för separation och den andra hoppats på förändring vid samtal på familjerådgivningen: ”Vår statistik visar, att när de par som vid början av kontakten med familjerådgivningen angett att de vill arbeta för en reparation av förhållandet slutar här, så fortsätter de flesta att leva ihop men hur lyckliga de är har vi inget mått på” (Linda). Enligt informanterna är de som söker hjälp på familjerådgivningen och fullföljer behandlingen i allmänhet väldigt nöjda.

7. ANALYS

I analysen presenteras empirin i tre delar som alla speglar maktperspektivet i parterapi. Genom en analys av intervjuresultatet utifrån valda teorier och forskning som finns introducerad i denna studie, kommer studiens syfte att besvaras.

7.1 De patriarkala maktstrukturerna i samhället

Beck (2005) hävdar att även om det moderna samhället har inneburit att individen har mer frihet idag än tidigare har den svårare att göra sig självständig i och med att den fria individen är beroende av arbetsmarknaden och därmed också blir beroende av regleringar i sociallagstiftningen, konsumtion, utbildning etc. På så sätt ökar stressen och pressen på individen och därmed hotar det omgivande samhället parrelationen (ibid.) Collin (2008) talar om begreppet *paradox* angående förändringen av familjestrukturen, då han menar att denna förändring började ske då många kvinnor kom ut på arbetsmarknaden, men där ett ojämlikt könsförhållande fortfarande bestod. Då kvinnorna hamnade i yrken som värderades lägre och de fick lägre lön, och fortfarande var normen i samhället att mannen var familjeförsörjare. På grund av detta ojämlikhetsproblem på arbetsmarknaden upplöses familjer, separationsantalet ökar och barnfödelseantalet minskar (Collin, 2008). Ojämlikhetsproblemet är oftast det som paren söker stöd för hos familjerådgivningen, enligt mina informanter.

Det är inte säkert att man är så klar över hur jämställdheten ser ut i samhället. Jag tror att yngre kvinnor i allmänhet har en bild att vi har det rätt så bra med jämställdheten i Sverige, men de upptäcker kanske något annat när de får sitt första barn och inser att det är frågor man som par behöver arbeta med (Linda).

Ett ojämställdhetsförhållande är en faktor som skapar problem i parrelationer. Mina informanter menar att det finns olika slags sysselsättningar som tar energi i familjen. Dessa medför stress på paren och speciellt på kvinnan, då hon har huvudansvaret för hemarbetet och barnen. ”På så sätt hamnar paret också i traditionella könsrollsmönster” menar Albert. Här är Mills (2002) teori, relevant om hur personligt bekymmer blir till allmänna problem. – Här menas att det som är personligt från början blir ett allmänt problem, då fler och fler par, åtminstone kvinnan, upplever ojämlikheten i sin relation som ett problem.

På vilket sätt hanterar då mina informanter dessa patriarkala strukturer i terapin?

Informanterna berättar att de hjälper paren i samtalsterapier så att de själva ska lösa sina problem. De lär paren att kommunicera med varandra genom att ha förståelse för situationen och för varandras känslor och därmed att kunna kompromissa med varandra innan ett beslut ska tas, när de t.ex. ska minska på olika sysselsättningar. Informanterna vidhöll att paren måste lära sig att få mer tid med varandra för att bevara sin relation. På så sätt menar informanterna att det också minskar stressen hos paren. Linda hävdar: ”stressen riskerar annars att äta upp parrelationen”. Alltså, familjerådgivarna lägger huvudfokus på att paret ska kunna kommunicera med varandra så att de kan lösa sina problem, ojämlikhetsproblemet, genom att minska stressen i familjen så att de har mer tid med varandra och kan förhandla med varandra för att de ska ha ett tillfredställande förhållande i familjen.

När det gäller parens beslut om tids- och sysselsättningsbegränsning är det upp till paren. Emma betonade att om paret har pratat och förhandlat med varandra om att t.ex. mannen ska arbeta heltid och kvinnan deltid och kvinnan då utför för det mesta av hemarbetet så kan det fungera alldeles utmärkt ifall paret är överens om det. – Här upplevs de mina informanter som något blinda, då de inte ser att ojämlikhetsproblemet kvarstår när paret åter etablerar könsrollerna.

För mina informanter är kommunikation och att paret ska lyssna på varandra den främsta strategin för att försöka lösa konflikten mellan paren. De beskriver det som att paret ska kunna behålla den dialogen med varandra och begränsa olika sysselsättningar och därmed minskar de även stressen, för att de ska kunna få en trivsel i sin relation. Däremot ser Emma det inte på så sätt, då hon hävdar att om paren har agerat så utan att ha pratat om det först, kan paren gå tillbaka till det traditionella mönstret. Även Violetta menar att om paret fortsätter förhandla med varandra uppkommer inte problemet återigen. Informanterna har sålunda makt att påverka behandlingen, såsom Skau (2007) menar, att en hjälpare har makt att påverka behandlingen där hjälparen även i de fall då föresatserna är de bästa kan kränka sina klienter. I stort sett är denna makt osynlig, då hjälparen är påverkad av samhällsstrukturen där hjälparen inriktar sig på att följa sitt ansvar, t.ex. med fokus på att lära paret kommunicera, och därmed riskerar tappa fokuset på att uppmärksamma paren på att de kan föras tillbaka till de traditionella könsrollerna och att ojämlikhetsproblemet då uppstår igen.

Mina informanter arbetssätt överensstämmer med Eldens (2009) studie, där hon kom mer fram till att populärterapeuters arbete med parrelationer i praktiken reproducerar den kvinnliga rollen med det traditionella ansvaret för hemmet, och därmed förstärker de traditionella könsrollerna. Resultat uppnås i regel när paren själva löser sina problem genom att leta efter fel och beteenden hos sig själva som går att förändra. Elden menar att kön blir stereotyper som kvinnor är tvungna att lära sig acceptera för att kunna leva i ett bra, tillfredställande förhållande i sina familjer. Utifrån Eldens studie uppfattar jag att kvinnans lösning antingen är att acceptera detta ojämlikhetsproblem eller att separera. Såsom Beck hävdar att besluten om hur fördelningsarbetet mellan paret ska ske läggs på de båda parterna själva idag eftersom samhället är strukturerat på så sätt att var och en har ansvar och skyldigheter gentemot sig själv. Här spekulera jag i, om dessa strukturer i det patriarkala samhället inte förändras i riktning mot ett jämlikt förhållande mellan män och kvinnor och därvid separationsantalet fortsätter öka samtidigt som födelseantalet minskar som Collins (2008) menar, vart är mänskligheten på väg då? Är det så att det patriarkala samhället försöker vidmakthålla paret tillsammans genom parterapi med inriktad målsättning på att föra paret tillbaka till de traditionella könsrollerna? Såsom Collin (2008:128) hävdar att för att separationsantalets ökning och barnfödelseantalets minskning ska dämpas, försöker en reaktionär rörelse som svar på kvinnornas frigörelse, ”fösa tillbaka kvinnorna till hemmets hård och återupprätta alla de gamla traditionella könsattityderna”.

Utifrån ovanstående text ställer jag själv frågan om inte risken, även för mina informanter, är att deras arbetssätt snarare betyder att paret förs tillbaka till de traditionella könsrollerna? Hur länge varar denna form av stöd för paret, då de informanterna endast fokuserar på att paret ska förhandla och kompromissa med varandra? Leder informanternas makt, som är kopplad till deras arbetsuppgifter och ansvar till hjälp för paret, såsom Skau (2007) menar?

De mina informanters arbetssätt överensstämmer vidare med de resultat som Duartes (2003) och Björkmans, Lundquists, Tsilfoglous (2007) kom fram till i sina studier. De menar att familjerådgivarna endast lär paret att kommunicera med varandra och därefter ska paret själva komma fram till lösningar. Duarte är kritisk mot familjerådgivarna i sin studie som visar att även om familjerådgivarna inte kan förändra samhället så kan de ge verktyg till paret för att förändra problemet. De kan exempelvis försöka göra paret uppmärksamma och få dem att reflektera, så att de inte förs tillbaka i de traditionella könsrollerna. I motsättning till Duartes argumentation menar dock Becks att ”Man kan inte uppnå jämlikhet mellan könen med en

institutionell struktur som är anpassad till ojämlikhet” (Beck, 2005:202). Mina informanter talar om att par fortfarande är präglade av könsmönstret i samhället att de traditionella rollerna därmed vidmakthålls. Tony hävdar att oftast är det mannen som ansvarar för den ekonomiska situationen och kvinnan för hem och barn. Alltså, informanterna är medvetna om detta ojämlikhetsförhållande mellan paren men informanter är själva fångade av detta könsmonster i samhället.

7.2 Professionell hjälpare

Skau (2007) hävdar att den form av makt som vidmakthålls i en terapi är terapeuten tvungen att utöva för att personen ska uppskattas som en bra professionell hjälpare, oavsett om terapeuten samtycker eller inte om de regler som gäller. Även Thylin-Hammars (2008) menar att makten är oundviklig i parterapi, eftersom makten är kopplad till terapeutens arbetsuppgifter och ansvar. Terapeutens arbetssätt är inordnat av en samhällelig struktur d.v.s. genom institutionella strukturer samt de regler och lagar som gäller för en parterapi (ibid.).

Jag förutsätter att alla har makt. Var och en i paret har 50 % makt i relationen och jag har makt som behandlare. När vi sitter tillsammans, ett par och jag, har vi var och en makt i rummet (Tony).

Tony, en av de intervjuade familjerådgivarna, gjorde tydliga uttalanden om maktförhållandet mellan honom själv som familjerådgivare och par i behandlingsterapi. Makt är en viktig faktor för att paret ska kunna bli hjälpta, enligt mina informanter. Skau (2007) hävdar att den form av makt som vidmakthålls i en terapi är terapeuten tvungen att utöva för att personen ska uppskattas som en bra professionell hjälpare, oavsett om terapeuten samtycker eller inte om de regler som gäller.

Å ena sidan menar mina informanter att de har en maktposition i och med att de måste fullgöra sin professionella uppgift. Den bygger på att följa de regler och lagar som gäller för en parterapi, sekretess som i princip bryts endast av anmälningsskyldighet, att ha struktur i rummet. Vidare att hjälpa paret genom att göra deras problem synliga så att paret själva sedan kan lösa sina problem osv. Å andra sidan menar informanterna att även paren har makt, på så viss att de har rätt att säga ifrån under samtalsterapin om de anser att den inte är bra eller om de vill lämna rummet.

Skaus teori om det motsägelsefulla samspelet mellan makt och hjälp har betydelse för hur familjerådgivarna arbetar för att hjälpa paren med de problem som de söker stöd för, och om behandlingen påverkas. Thylin-Hammar (2008) och Skau (2007) framhäver att en professionell hjälpare har makt i en parterapi d.v.s. att terapeuten har makt i en terapi då den fullgör sitt yrkes ansvarsuppgift genom att följa de regler och lagar som gäller för en terapi. Dessa regler och lagar vidmakthålls genom institutionella strukturer i samhället. D.v.s. att familjerådgivarens arbetssätt är inordnat av en samhällelig struktur. Därmed är makten viktig för denna studie, för att den är kopplad till familjerådgivarens arbetssätt.

Makten hos mina informanter i parterapi visar sig vara osynlig, den är inordnad med inriktning på att familjerådgivarna endast ska ge redskap för att paret ska lära sig kommunicera med varandra och att de själva ska lösa sina problem. Därmed blir informanterna blinda såtillvida att de inte ser ojämlikhetskonsekvenserna av behandlingen, där det behövs ytterligare redskap: Att exempelvis förutom redskapen om kommunikation ifrågasätta parets beslut vid behov, gällande ”yrkes- och hushållsarbetsfördelningsproblemet”, vilket är det vanligaste bekymret hos de par som söker stöd, då paret ska minska stressen genom att begränsa sysselsättningen. Annars är risken att ojämlikhetsproblemet återkommer. Mina informanters makt döljs på grund av att den är inriktad så att familjerådgivaren blir manipulerad, genom att fokusera på att fast förbehålla sig till regler, lagar och förordnanden och därmed omedvetet påverka behandlingen. Mills (2002:160) framhäver: Att genom samhällets strukturer elimineras individens ”själva möjligheten till förnuft, själva förmågan att handla som en fri människa”. Enligt Thylin-Hammar (2008) och Skau (2007) terapeuten får inte undvika eller missbruka den makt som vidmakthåller i samtalsterapin, utan terapeuten måste förhålla sig till sitt professionella yrke.

De mina informanter hävdar att paren har en viss makt när det gäller att missuppfatta att säga ifrån under terapisalet om de anser att den inte är bra. Thylin-Hammar (2008) studie visar att det finns en ojämlik makt mellan terapeuten och paren där hon menar att terapeuten har mer makt än vad paren har. Samma resultat visar även föreliggande studie enligt mina informanter. Makten i parterapi anses vara inordnad av samhälleliga maktstrukturer.

När det gäller den etiska aspekten i en parterapi menar Tony att han som familjerådgivare arbetar på att paren inte ska känna sig han ”sitter ovanför” dem, utan terapin ska både för familjerådgivaren och för paren kännas som ett vanligt samtal. Även Saku (2007) menar att

terapeuten måste fullgöra sitt ansvar och samtidigt visa medmänsklighet mot paret för att bedömas som en bra professionell hjälpare. Det uppfattas som att i parterapi har mina informanter makt, den är oundviklig och den får inte missbrukas. I följande avsnitt redogörs för mina informanternas arbetssätt, hur de hjälper par att lösa sina problem genom kommunikation.

7.3 Förslag på lösningar genom kommunikation/dialog

Enligt mina informanter är co-terapeutmetoden väl användbar i parterapi. Denna metod ansåg informanterna var till hjälp när de kör fast i en svår behandlingssituation. I sådana situationer brukar de be om hjälp hos någon av sina kollegor, och det är bra att vara två, menar informanterna, och särskilt viktig är att vara en man och en kvinna, för då kan man vara en förebild utifrån hur paren och familjerådgivarna kommunicerar med varandra, berättar Linda. En viktig aspekt i arbetet med co- terapeutmetoden, menar informanterna i denna studie, är att de har makt att hjälpa paret att se lösningar till problemet från ett annat perspektiv, även när paret inte vill ta till sig terapin. Genom denna metod ser de olika saker och utgör en bra komplettering, som leder till en bra behandling för paret. Även Duarte (2003) ansåg i sin studie att paren får hjälp genom att de lär sig kommunicera med varandra och särskilt med c- terapeutmetod. ” Här är även Björkmans, Lundquists och Tsilfoglous (2007) studie relevant, där två informanter, klienter, som hade fått stöd från familjerådgivningen, ansåg att de fått hjälp just genom co- terapeutmetoden. Genom en co- terapeutisk metod, som i regel ingår i terapin, har de mina informanter makten att hjälpa paren, vilket anses vara en bra komplettering i parterapi.

När paret inte vill lyssna eller ta till sig terapin berättar mina informanter att de brukar låta paret fundera på saken, eller så gör man en karta tillsammans med paren. Här anknyter jag till Berg (2009), hon menar att när klienten inte håller med terapeuten under terapibehandlingen, är det viktigt att terapeuten gör en karta i överenskommelse med varandra. De sätter då upp en plan om hur de ska göra för att kunna lyckas med målet, annars finns risk att klienten slutar med behandlingen.

Ortizs (2009) menar att när klienten inte förhåller sig i samtal med terapeuten måste terapeuten ändra sitt förhållningssätt i samtalet genom att acceptera klientens motstånd i terapin. Då kan man fråga klienten i fall det går bra att berätta om ”vad olika forskare har

kommit fram till på det här området, genom att använda forsknings resultat på ett positivt sätt. I motsättning till detta berättade mina informanter att de brukar varna paret konsekvenserna som forskning har kommit till, fram när paret inte lyssnar eller inte tar till sig i terapin. Mina informanter agerar alltså emot Ortizs teori, och man kan spekulera i hur de informanternas arbetssätt påverkar behandlingen, med tanke på att det är kopplat till makt, eftersom denna metod ingår i terapin.

När det gäller Coccozza, främjar hon i parterapi ett bevarande av kärnfamiljen, eller i det förhållande som paret befinner i, till vilket pris som helst. Hon är kritisk när det gäller att starta en annan familj, för även om man startar en ny familj blir det ofta bara mer komplicerat för de par som har barn. Paret måste ha en målsättning att kommunicera och förhandla och ha tid med varandra ända tills de uppnår sin lycka.

”Vår statistik visar, att när de par som vid början av kontakten med familjerådgivningen angett att de vill arbeta för en reparation av förhållandet slutar här, så fortsätter de flesta att leva ihop men hur lyckliga de är har vi inget mått på” (Linda).

Enligt informanterna är de som söker hjälp på familjerådgivningen och fullföljer behandlingen i allmänhet väldigt nöjda. Även om de fortsätter leva ihop undrar man om de fortsätter leva i de traditionella könsrollerna.

8. AVSLUTANDE REFLEKTIONER

I detta kapitel göra jag en kritisk granskning av min uppsats genom att jag reflekterar och relaterar till tidigare studier och framtidsstudier.

Under studiens förlopp har jag vid flera tillfällen tagit upp maktperspektivet med utgångspunkt i mina informanternas arbetssätt, för att se om hur det påverkar behandlingen, vilket också är denna studies övergripande syfte. Jag fick ganska snabbt fram att maktperspektivet var en angelägen fråga i parterapi, kopplat till de studerade familjerådgivarnas arbetssätt som professionella hjälpare. Från början har jag haft en annan uppfattning när det gäller frågan om makt i terapirelationen. Utifrån min förförståelse såg jag familjerådgivarnas makt på ett positivt sätt, med tanke på att familjerådgivaren måste ha makt för att behandlingen ska resultera i något bra för paren.

Min studies slutsats visar, att de studerade familjerådgivarna har makt i parterapi och denna form av makt utförs genom regler och lagstiftningar som ingår i deras arbetssätt som professionella hjälpare. Mina informanter är själv fångade av de rådande samhällsstrukturerna. D.v.s. av sina arbetsregler som vidmakthålls av patriarkala strukturer i samhället. Denna makt påverkar behandlingsterapi. Resultatet har jag fått fram genom mina informanternas berättelse angående arbetssättet i parterapi. Huvudproblemet hos paren är ett ojämlikhetsförhållande mellan de. Familjerådgivarna lägger huvudfokus på att paret endast ska kunna kommunicera med varandra så att de kan lösa sina problem, genom att minska stressen i familjen. Men resultatet visar sig att paret förs tillbaka till de traditionella könsrollerna. Det visar att mina informanter är som något blinda och fångad av dessa strukturer i samhället. Fast att jag aldrig har ställt frågan om de själva kan vissa på de patriarkala strukturerna vilket jag borde ha gjort för att medvetandegöra de om att trots en ojämlikhetsdiskurs så lever de traditionella mönstren kvar. – Om de kan få paret att tänka kring detta och få de faktiskt försöka leva jämställt. Så detta skulle jag rekommendera till vidare forskning.

Enligt informanterna är de som söker hjälp på familjerådgivningen och slutför behandlingen i allmänhet väldigt nöjda. Här skulle också vara intressant att göra en vidare forskning gällande de par som har fullfört en behandling för att se om paren lever i de traditionella könsrollerna.

KÄLLFÖRTECKNING

Beck, U. (2005). *Risksamhället*. Göteborg: Diadalos AB

Berg, I. (2009). *Familje behandling - Lösningfokuserat arbete med utsatta familjer*. Göteborg: Mareld.

Cocozza, M. (2011). *Familjebygget - Ritningen som hjälper dig att förstå och bygga en familj*. Falun: Carlssons.

Collins, R. (2008). *Den sociologiska blicken. Att se bortom det uppenbara*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Malmö: Studentlitteratur

Elden, S. (2009). *Konsten att lyckas som par – Populärterapeutiska berättelser, individualisering och kön*. Lund: Dissertations in Sociologi 85

Giddens, A. (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Karlstöm, Elisabeth (2004). *Socialt behandlingsarbete*. Malmö: Liber.

Mills, CW. (2002). *Den sociologiska visionen*. Arkiv Förlag: Lund

Ortiz, L. (2009). *När förändring är svårt – Att hantera motstånd med motiverande samtal*. Stockholm: Natur & Kultur.

Sjöberg, K. (2008). *Uppdrag: Forskning*. (delar) Red. Malmö: Liber.

Skau, G. (2007). *Mellan makt och hjälp – Om det fler tydiga förhållandet mellan klient och hjälpare*. Malmö: Liber.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab.

Wat Boolsen, M. (2007). *Kvalitativa analyser – Forskningsprocesser, människa, samhälle*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Zetino Duarte, M. (2003). *Vi kanske kommer igen, om det låser sig. Kvinnors och mäns möte med familjerådgivningen*. Doktorsavhandling. Lund: Lunds universitet. Sociologiska institutionen.

Artiklar

Thylin-Hammar, Ingela (2008). Ansvar, Makt och Maktlöshet - Psykoterapeuters tankar och erfarenheter.

<http://scholar.google.se.ezproxy.bib.hh.se/scholar?q=Makt+och+Maktl%C3%B6shet+-+Psykoterapeuters+tankar+och+erfarenheter.+&hl=sv>. (110727)

Björkman, A., Lundquist, J., Tsilfoglou, A. (2007). Konsten att hålla ihop – hur par i det senmoderna samhället kan förbättra sin relation.

<http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/8532/1/A%20Bj%C3%B6rkman%20J%20Lundquist%20A%20Tsilfoglou.pdf>. (110309).

Elektroniska referenser

Socialstyrelsen, 2008

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8543/2008-1-9_200819_rev.pdf, 110216

Familjerådgivningen i Sverige. <http://www.kfr.nu/upload/filarkiv/Historik.pdf>, 110216

BILAGA 1

Informationsbrev

Jag är en student vid Högskolan i Halmstad som skriver min C- uppsats i *Sociologi och socialt utvecklingsarbete*. Jag undersöker förhållandet mellan familjerådgivare och klienter. Ni gav mig ett bra personligt bemötande som vid första besöket på familjerådgivningen. Jag vill tacka för det och för att ni gav ert samtycke till att delta i studien. Jag är intresserad av att intervjua 5 av er, familjerådgivare. Intervjuerna kommer att ta ungefär en timme per person. Jag är jättetacksam för att ni vill dela med er av era erfarenheter och er tid. Intervjuerna kommer att spelas in och era svar och er personliga identitet kommer att hanteras anonymt, dvs. avidentifieras, och sluta i ett sammanställt resultat. Därefter ska jag förstöra alla inspelningar efter studiens sammanställning. Jag försäkrar att era namn, arbetsplatsort och annat som kan avslöja er identitet kommer att tas bort under transkriberingen.

Min studies syfte är att se hur en familjerådgivares uppgift och roll ser ut i förhållande till klienterna. Jag vill undersöka hur samtalen med era klienter fungerar samt hur detta påverkar behandlingsresultatet. Jag vill också undersöka begrepp som maktstruktur och maktförhållande.

Jag hoppas att ni finner detta intressant. Vi ses om en vecka.

Med vänliga hälsningar

Ganimete Dervodeli

Tel. 076 406 95 25

BILAGA 2

Intervjufrågor

Yrkesuppgifter och arbetssätt

- Vilka är dina arbetsuppgifter som familjerådgivare?
- Finns det någon gällande krav och kriterier eller regler som ni måste uppfylla. I vilken utsträckning utför ni detta i så fall?
- Brukar du arbeta med klienten enskild eller tillsammans under behandlingsterapin? För- och nackdelar? (Co- metod)
- Hur handlar och reflekterar du under behandlingsprocessen?
- Hur går ni tillväga för att klienterna ska få den kunskap som behövs för att kunna kommunicera och lösa sina problem?
- Hur lär du paret att hantera av vardaglig stress? (Om det är stressen som medför problem i parrelationer)
- Kan du beskriva något svårt samtal du själv upplevt med dina klienter?
- Vad har du för intryck av hur nöjda klienterna känner sig med sitt slutbehandlingsresultat?
- Vilka är det mest förekommande fallproblemet i parrelationerna?
- Vad innebär makt för dig?
- Känner du att du brukar ha makt eller inte ha makt i samtalet under behandlingsterapin? Hur i så fall? För- och nackdelar med detta?
- Brukar det förekomma efterbehandlingsträff med klienterna? Varför? Varför inte?
- Har du något mer att tillägga om hur en parrelation ska lyckas som bäst, enligt dina erfarenheter?